



חורבן בית שלישי - החרדה הישראלית

מאת האלוף (מיל') גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 2,101, 21 ביולי 2021

תקציר: על ישראל לכונן סיפור יהודי-ישראלי חדש המותאם לאתגרי העתיד, ולשם כך דרושה מנהיגות פוליטית בעלת שיעור קומה רוחני עילאי.

צום תשעה באב לזכר חורבן בית המקדש שחל בשבוע שעבר לא ממש נוגע לסדר היום הישראלי, אולם החרדה לחורבן "הבית השלישי" נעשתה בימים אלה משותפת לרבים.

כמה הוגים הזהירו מפני "סכנת העשור השמיני". הייתה זו מלכות דוד ושלמה שהגיעה לקיצה כממלכה מאוחדת בעשור השמיני, וכך קרה גם לממלכת החשמונאים. ארי שבט, בספרו החדש **בית שלישי**, מנתח כיצד הפכו הישראלים לאויב הגדול של עצמם בעשור השמיני לעצמאותם: "עם אתגרים ביטחוניים אפשר להתמודד... אבל על התפוררות זהותית אי אפשר להתגבר". מסר דומה העביר במאי הקולנוע גידי דר בהקרנת הבכורה של סרטו הייחודי "אגדת חורבן", כאשר אמר שהוא חושש מחורבן העלול להתרחש.

לא כל אזרחי ישראל נושאים עימם חרדת חורבן, המעיקה בעיקר על היהודים. בישראל חיים אזרחים רבים שאינם יהודים והם כמובן זכאים לשוויון אזרחי מלא, אך החרדה לעתיד המדינה היא בראש ובראשונה יהודית בשל הגורל הנורא הצפוי ליהודים-ישראלים בתרחיש אימה קיומי שכזה. נכון שגם תושבי אום פחם או טייבה יאבדו במצב כזה את המעטפת התומכת של מדינת ישראל, אך המשך קיומם במקומות מגוריהם, בחיק החמולה המורחבת, אינו נתון לאיום.

מעבר לכל הכרוך בעצם הקיום הפיזי, מן הראוי לעמוד על מלוא משמעותו הרוחנית של חורבן בית שלישי לעם היהודי. המדובר באסון רבתי שספק אם העם היהודי יוכל להתאושש ממנו. בהיבט זה, החרדה מפני חורבנה של ישראל היא יהודית ייחודית, בעלת משמעות קוסמית במלוא ממדיה. חרדה זו מכוננת מרכיב בסיסי בשורשי זהותה ובתכליתה של ישראל כמדינה יהודית. ברוח זו חזר דוד בן-גוריון והדגיש כי מדינת ישראל אינה מטרה כשלעצמה אלא אמצעי לתכלית הנצחית של "גאולת ישראל, קיבוץ גלויות, קוממיות לאומית". "לא ביטחון ולא פיתוח הארץ הם עיקרה של המדינה", הוא טען (בשנת 1950). "הם אינם אלא תנאים חיוניים מוכרחים לעיקר. כי לא ככל המדינות מדינת ישראל, אין דוגמה בהיסטוריה לתקומת מדינת ישראל: ייחוד תקומתה הוא פרי ייחוד... העם כולו נשא תוחלת הגאולה בליבו, והמדינה אינה אלא ראשית בוא התוחלת. וקיבוץ גלויות הוא משאתה וייעודה ושליחותה של מדינת ישראל. בלי ייעוד זה היא מתרוקנת מתוכנה ההיסטורי ומתכחשת לעם היהודי בימינו, בדורות שקדמו לנו ובדורות שיבואו."

תודעת יעוד זו הייתה משותפת באותם ימים לרוב מוחלט של יהודי הארץ. ביד אמן מתאר שביט בספרו את מגמות השינוי שיצרו מאז ימי בן-גוריון חברה ישראלית שונה לחלוטין. השינויים שהתחוללו מושפעים גם ממגמות גלובליות שכן לא רק בישראל התערערה יציבותה הפנימית של המדינה, ובכל זאת לאיום הפנימי בישראל יש ייחוד. הוא טעון בכל ממדיו - גם בכל הקשור

לערביי ישראל - בסיפור הייחודי של תקומת המדינה. זה מה שעושה את סכנת חורבן בית שלישי לחרדה ייחודית הממוקדת מראשיתה בשאלת זהותה ותכליתה של המדינה כיהודית .
לא מסע שורשים לעבר היהודי נדרש כאן אלא מאמץ תרבותי-דתי לכינון סיפור יהודי-ישראלי חדש המותאם לאתגרי העתיד. עם ישראל זקוק בסוגיות אלה למנהיגות פוליטית בעלת שיעור קומה רוחני עילאי (מעבר לכישוריה ניהול המתחייבים).

המאמר התפרסם בישראל היום ב-16.7.2021.

* אלוף (מיל") גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.